

חיובאללה מכון ללב האליטות בלבנון – ומחלק פרס ספרותי

ספרות

בין השורות

חיובאללה מנסה לקנות את לב האליטות בלבנון, ולשם כך החל לחלק פרס ספרותי המעודד כתיבה בנושא ההתנגדות. בעיני אנשי תרבות רבים בעולם הערבי, מדובר במהלך שמזכיר משטרים אפלים אחרים בהיסטוריה

שירין פלאח סעב

ב-1 ינואר 2022 עמד ראש המועצה המבצעת של חיובאללה, האשם סאפי, מעל ללוח, האשם סאפי, מעל דוכן הנאומונים בטקס הכרות הוויכוחים בפרס לספרות ההתנגדות על שמו של קאסם סולימאני בכירות. בין היתר אמר סאפי בנאומו: "המסר שלנו היום, למרות כל המשברים בארצנו ובאזורנו, הוא לשמר את החברה והזירה (הפוליטית, שפ"ס) ההווה והעתיד. איננו רוצים ליצור זהות חדשה או לכפות את הזהות שלנו על אף אחד, אבל אנחנו רוצים להבין את האמת והעובדות סביבנו". עוד הוא הדגיש כי "תנועת ההתנגדות תנצח ללא כל ספק". דבריו של סאפי משקפים את החזון של חיובאללה להתברג באליטה הלבנונית ולבסס את מעמדו כמרכיב הפוליטי והחברתי החשוב במדינה. שיאו של המהלך מגיע עם הכניסה לזירת הספרות בלבנון והענקת הפרס לסופרים בתחילת דרכם.

הרעיון של הפרס על שמו של סולימאני עלה באיראן בשנת 2020 לאחר חיסולו בתקיפה אווירית על שיירתו. בתגובה לכך נשיא הרפובליקה האיטלקית, חסן רוחאני, הקים מועצה להנצחת זכרו של סולימאני, ובין השאר החליט להעניק פרסים על שמו לאנשי רוח ואקדמיה באיראן העוסקים במאבק ובהתנגדות. בשנת 2021 אימץ חיובאללה את רעיון הפרס ולקח אותו קדימה לזירת הספרות. החודש מתקיים הטקס להענקת פרס על שמו של קאסם סולימאני בפעם השלישית.

רוב המועמדים הם סופרים צעירים שמייחלים לקבל הכרה ליצירותיהם, וחיובאללה רואה בהם פוטנציאל רב לעידוד כתיבה על רעיון ההתנגדות. הזוכים מקבלים מטילי זהב במקום כסף, כדי לשמור על היוקרה של הפרס בצל המשבר הכלכלי בלבנון וירידת ערך המטבע הלבנוני.

בין הזוכים הבולטים בתחרות בשנה שעברה היה הסופר הלבנוני הצעיר מוחמד מהדי עיסא, שזכה בקטגוריית הפרוזה והסיפור הקצר. עיסא כתב סיפור בשם "זיכרונות מעומק האדמה" המ' תאר את כמיהתו של צעיר לבנוני למצוא את הדרך לאיחוד הש' סעים באומה הלבנונית ואת חשיבות ההקרבה למען האחדות. זכייתו של עיסא אינה מקרית, הוא סופר צעיר שכתב בעבר לק' בוצת התקשורת "אל-מיאדין" המוזהה עם חיובאללה, וזכה לפ' ני כן בפרס התקשורת ממחלקת מדעי החברה של האוניברסיטה הלבנונית בכירות.

בקטגוריית השירה זכה במקום הראשון צעיר לבנוני בשם פארוק שויח על שירו "הולך בדרך המ' וות", שעוסק בחשיבות האומץ והתעוזה של לוחמים המקדישים את חייהם להתנגדות. כך חיובאללה מפלס את הדרך עבור הסופרים האלה, ובאופן עקיף משרטט להם את גבולות הנושאים שביכור' תם לכתוב עליהם.

הפגנות חיובאללה בלבנון. רחוק מהאליטות הישנות צילום: Bilal Hussein/אייפי

סולימאני. פרס ספרותי על שמו צילום: KHAMENEI/IR / AFP

תרבות אלי-קאומה

משמעותה של המילה "אל-קאומה" בערבית היא ההתנגדות. בישראל משתמשים במילה זו בהקשר לארגוני טרור, אבל בפועל מילה זו משמשת לכל סוגי ההתנגדות – למשטר כיבוש, או דיכוי ולאווך דווקא להתנגדות אלימה. חיובאללה מעוניין מאוד להשקיע משאבים לחיזוק תרבות ההרחיב בלבנון ואת במטרה להרחיב את תרבות תומכיה – ללא קשר לשיוך דתי או עדתי – והוא פונה בעיקר לאוכלוסייה החלשה, הענייה והנרמסת.

אשר קאופמן, ראש מכון קרוק (Kroc) ללימודי שלום בינלאומי באוניברסיטת נוטר דאם בארה"ב, מסביר בשיחה עם "הארץ" כי תרבות המוקאומה בעיני חיובאללה בעשורים

הסופר הירדני מען אל-ביארי מתח ביקורת גם על המשוררים והסופרים שהיו חברים בוועדת הפרס ומשתפים פעולה עם נרמול דמותו של קאסם סולימאני

בהשראתו של סולימאני. הסופר הירדני ועורך מדור הדעות בעיתון "אל-ערבי אל-ג'דיד" מען אל-ביארי מתח ביקורת לא רק על חיובאללה, אלא גם על המ' שוררים והסופרים שהיו חברים בוועדת הפרס ומשתפים פעולה עם נרמול דמותו של סולימאני. "אני מתפלא על הסופר הפלסטיני רשאד אבו שאוור ושני המ' שוררים הלבנונים, מוחמד עלי שמש אלדין ואסכנדר חבש, שמתפתים בפרס זה ומדבררים את מסריו של האיש שורע טרור במדינות העולם הערבי כמו עיראק וסוריה והגן על עריצים ופגע באזרחים חפים משפע", כתב.

מלחמת האליטות

חיובאללה נמצא בנקודה היסטורית חשובה – הוא נלחם על מעמדו החברתי והתרבותי בלבנון ועידוד הכתיבה הספרותית מהווה חלק ממאמצי הארגון לבסס את עצמו כחלק בלתי נפרד מהקאנון הלבנוני. קסניה סבטלובה, עמיתת מחקר בכירה במכון Atlantic Council בווינגטון

בין הזוכים בתחרות היה הסופר מוחמד מהדי עיסא שכתב סיפור על כמיהה לאיחוד השסעים באומה הלבנונית ועל חשיבות ההקרבה למען האחדות

הענקת פרס כזה לסופרים צעירים למעשה מגדירה מחדש את תפקידם של סופרים ואנשי תרבות כפי שקרה בכל המשטרים הסטליניסטיים. סבית השווה בין המהלכים שעושה חיובאללה בזירת הספרות לבין המשטרים הקומוניסטיים והנאציים שגיטו אמנים ואנשי ספרות כדי לחבר יצירות המשרתות את האידיאולוגיה. לטענתו, הדבר עלול לפגוע בסופו של דבר בג' בולות חופש הביטוי – שמאו ומ' תמיד נחשב כערך חשוב בזירת התרבות הלבנונית.

סבית מזכיר גם את ההיסטוריה ריה רוויית הדמים של חיובאללה ואת היותו חשוד בחיסול אנשי רוח ותרבות לבנונים בשנות ה-80 של המאה הקודמת בזמן מלחמת האזרחים ובהפגנות במאי 2008.

הקריאות נגד הפרס הספרותי על שם סולימאני חצו את גבולות לבנון. אנשי תרבות מהעולם הערבי מתחו ביקורת על האופן שבו חיובאללה מכשיר את ספרות ההתנגדות בנושא לגיטימי

הזוכים, רובם סופרים צעירים, מקבלים מטילי זהב במקום כסף כדי לשמור על היוקרה של הפרס בצל המשבר הכלכלי בלבנון וירידת ערך המטבע הלבנוני

האחרונים חורגת מהמאבק המ' וזין נגד ישראל: "יש יותר דגש על סיוע למדוכאים ולעניים, וניסיון לשנות את המערכת הפוליטית והחברתית בלבנון ולשנות את מבנה האליטות. יש לזה ב' טיים רחבים, וגם עניין להרחיב את המוקאומה לזירה הספרות. השורה התחתונה היא שאם ח'ז' כאללה מנהל בתי ספר עם מע' כת חינוך המאדירה את ההתנגדות, מחזיק תחנת טלוויזיה, ע' תונים ואתרי אינטרנט שמטרתם הוא ביסוס המוקאומה כדרך חיים – אז טבעי שהוא גם ישאף לפתח את ספרות המוקאומה".

סוגיית הפרס עוררה עניין ותגובות נגד בקרב אנשי תרבות ורוח כאלטיה הלבנונית, בטענה שקאסם סולימאני מהווה סמל ללחימה ואין לו זיקה לספרות. המשורר פידיל סבית למשל, פירסם מאמר דעה באתר החדשות "אינדיפנדנט" בערבית והס' ביר על השלכות הפרס: "הספרות בכלל ברחבי העולם קוראת לש' לום ואהבה בין בני אדם, ולא לתמוך במאמץ המלחמתי.

